

Handlingsplan Förälder på Tjörn - Föräldrastöd

Datum: 2012-07-16

Sammanfattning

Med begreppet föräldrar avser vi vårdnadshavare och andra viktiga vuxna i barn och ungdomars närmiljö.

Statens Folkhälsoinstitut fick 2009, uppdraget av regeringen, att fördela 70 miljoner kronor för utveckling av kommunala strategier i enlighet med definitionen av föräldrastöd i nationella föräldrastödsstrategin *"En vinst för alla"*. Utgångspunkten i strategin är att inspirera kommuner att utveckla stöd och hjälpinsatser till föräldrar i deras föräldraskap. Stödet ska kunna erbjudas till alla föräldrar som har barn mellan 0-17 år, vara frivilligt och erbjudas utifrån föräldrars behov och önskemål.

Fem kommuner i mellersta Bohuslän; Ale, Kungälv, Stenungsund, Tjörn och Öckerö samt Psykologiska Institutionen vid Göteborgs Universitet, ansökte och beviljades medel för att genomföra projektet *"Föräldrastödssamverkan från A (Ale) till Ö (Öckerö) - lokala strategier för utvecklat föräldrastöd"*.

Övergripande mål med projektet har varit att Tjörns kommun, utifrån nationella strategin, ska formulera en lokal strategisk handlingsplan. Under projekttiden har Strategisk och samverkansgrupp 0-24 år samt den lokala samverkansgruppen kring föräldrastöd formulerat sex utvecklingsområden kring ett långsiktigt föräldrastöd i Tjörns kommun:

- Utveckla långsiktighet kring föräldrastödsprogram
- Utveckla generella insatser
- Utveckla riktade insatser
- Utveckla mötesplatser
- Utveckla vägledning och information
- Utveckla organisering av föräldrastöd

Tjörns kommun kommer under 2011-2013 att ingå i ytterliggare två nationella satsningar. Den första satsningen handlar om effekter av föräldrastöd och hur detta påverkar flickors och pojkars psykiska hälsa. Den andra handlar om stöd till föräldrar och andra viktiga vuxna som har barn med funktionsnedsättning.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
2. Kartläggning	5
3.1 Pappors behov	5
3.2 Fokusgrupper	6
3. Avsiktsförklaring	6
4. Utvecklat föräldrastöd.....	7
5. Organisering.....	7
5.1 Övergripande organisering	7
5.2 Strategisk samverkansgrupp	8
5.3 Samverkansgrupp föräldrastöd.....	8
5.4 Kommunövergripande samverkan	9
6. Uppföljning och utvärdering	9
7. Källförteckning.....	9
Bilaga 1	10
Bilaga 2	14

1. Inledning

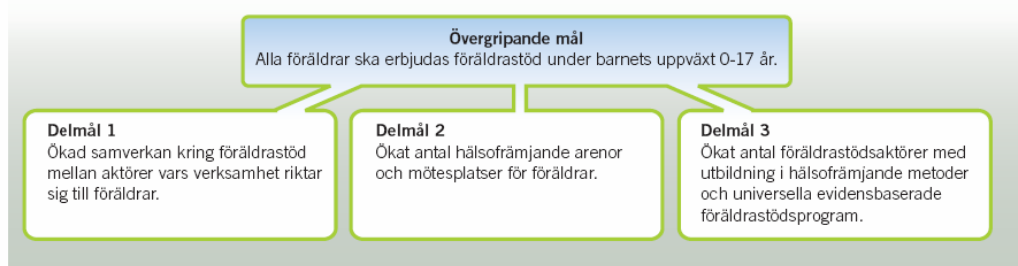
Det är både enkelt och svårt att vara förälder idag. Enkelt därför att drivkraften att älska, vårda och ta hand om barnet är så stark. Svårt därför att vårt samhälle är så komplicerat och för att kraven på föräldrar är mer motsägelsefulla nu än tidigare. Alla förväntas arbeta heltid från det att barnet är drygt ett år, ha ett rikt socialt liv, hinna med att utveckla sig själva, ha ett välinrett hem och samtidigt vara perfekta partners och föräldrar. För att föräldrar ska kunna axla den roll som förväntas av dem har samhället skyldighet att ge dem olika former av stöd (SOU, 2008:131). Det slås också fast i inledningen till Barnkonventionen:

”... att familjen, såsom den grundläggande enheten i samhället och den naturliga miljön för alla dess medlemmars och särskilt för barnens utveckling och välfärd, bör ges nödvändigt skydd och bistånd så att den till fullo kan ta på sig sitt ansvar i samhället.”

I den nationella strategin definieras föräldrastöd som:

”en aktivitet som ger föräldrar kunskap om barns hälsa, emotionella, kognitiva samt sociala utveckling och/eller stärker föräldrars sociala nätverk.”

Övergripande mål med nationella strategin är att alla föräldrar ska erbjudas föräldrastöd under barnets uppväxttid. I strategin nämns nedanstående tre delmål:

*Bild 1. Mål gällande nationell strategi för utvecklat föräldrastöd
Källa: SOU, 2008:131*

2. Kartläggning

Under våren 2010 inleddes ett brett kartläggningsarbete i Tjörns kommun. Förekomsten av olika föräldrastödjande aktiviteter identifierades. I samverkan med Psykologiska Institutionen vid Göteborgs universitet genomfördes våren 2010 samt hösten 2011, totalt 180 telefonintervjuer med föräldrar på Tjörn. Svaren kan sammanfattas utifrån tre teman.

Kommunikation

Återkommande var behovet av att Tjörns kommun utvecklar strategier kring kommunikation, där fler föräldrar får kännedom om utbudet av föräldrastödjande insatser. Efterfrågat var även en funktionell hemsida, som ger översiktlig information kring stöd och råd, men även ger möjlighet att ställa direkta frågor till olika aktörer, samt möjlighet att diskutera med andra föräldrar. Noterbart var att vissa föräldrar hade kännedom om kursen i Aktivt föräldraskap.

Mötesplatser

Beträffande olika former av föräldrastöd som de tillfrågade har deltagit i, nämns främst MVCs och BVCs olika insatser. Även barn- och utbildningsförvaltningens olika insatser, som föräldramöten och möjlighet till rådgivning från Resurscentrum, beskrivs som viktiga befintliga arenor. När det gäller småbarnsåren nämner flera bibliotekets sång och ramsor som en viktig och neutral mötesplats.

Flera föräldrar återkommer till behovet av att Tjörns kommun ska skapa möjligheter till möte mellan föräldrar, men även möte mellan föräldrar och barn. Det kan handla om att utveckla en öppen förskola och stötta föreningslivet.

Rådgivning

Flera föräldrar återkommer till behovet av enskild rådgivning, att exempelvis kuratorer och skolsköterskor finns tillgängliga för snabb konsultation. Ett förslag är även att det finns någon form av föräldratelefon, med uppdrag att slussa till rätt aktörer och möta föräldrarnas inledande frågeställningar.

2.1 Pappors behov

För att komplettera kartläggningen genomförde studenter vid folkhälsoprogrammet på Göteborgs universitet en C-uppsats specifikt kring pappors behov av föräldrastöd. De intervjuade papporna ansåg att behovet av föräldrastöd var som störst med ett litet barn och speciellt som

förstagångspappa. Några pappor uttryckte att de kände sig ensamma vid olika mötesplatser, då de flesta av besökarna var mammor.

2.2 Fokusgrupper

Ytterligare ett led i kartläggning var de fokusgrupper som genomfördes kring behovet av olika stödjande och främjande insatser för föräldrar med barn i åldern 0-6 år. Fokusgrupperna var uppdelade i tre perspektiv:

- **Förebyggande perspektiv** med representanter från MVC, BVC, socialförvaltningen samt barn- och utbildningsförvaltningen
- **Föräldraperspektiv** med 8 föräldrar från Tjörn
- **Främjande perspektiv** med representanter från kultur- och fritidsförvaltningen, barn- och utbildningsförvaltningen samt föreningslivet

Trots de olika perspektiven fanns synpunkter som var återkommande från samtliga fokusgrupper. För det första fanns behov av en neutral och gemensam mötesplats för föräldrar med barn i åldern 0-6 år. Den föreslagna mötesplatsen ska byggas på en tydlig organisering, samt med goda yttre förutsättningar för fika, lek och transporter. Samtliga fokusgrupperna belyser behovet av ett allsidigt föräldrastöd, som utgår från befintliga aktörer. Evidensbaserade program och föräldrastödskurser fyller sin funktion, men tidsmässiga problem kan göra det svårt för föräldrar att delta i en schemalagd kurs under 5-6 tillfällen.

3. Avsiktsförklaring

Ett hållbart och långsiktigt föräldrastöd i Tjörns kommun utgår från följande två teman.

Hållbara struktur- ett långsiktigt föräldrastöd

Ett långsiktigt föräldrastöd i Tjörns kommun ska bygga på en väl förankrad handlingsplan som innefattar mål, budget och uppföljning. Dessutom bör det tydliggöras hur föräldrauppdraget samordnas mellan olika aktörer.

Strukturen ska stimulera ”eldsjälar” och göra olika aktörer till gemensamma bärare av föräldrastödet. Samtidigt måste ett hållbart föräldrastöd utgå från en tydlig värdegrund, där barnet hela tiden är i centrum. Denna värdegrund ska konkret utgå från att:

- föräldrar med olika bakgrund känner sig välkomna
- förutsättningar ges för att stärka och främja barn och föräldrar
- tillgodose föräldrars olika behov

Mötesplatser – ett tillgängligt föräldrastöd

I det framtida föräldrastödet i Tjörns kommun blir information och kommunikation avgörande. Föräldrar måste få en tydlig bild av vilka olika utbildningar, mötesplatser och stödjande insatser som erbjuds. Ett viktigt redskap blir utvecklingen av kommunens hemsida. Aktörer inom föräldrastödet bör även ytterligare reflektera och formulera sig hur socialamedier används på bästa möjliga sätt.

En viktig utgångspunkt är att utgå från de befintliga mötesplatser som redan finns idag. Det kan handla om att med små medel utveckla upplägget av föräldramöten i för- och grundskolan. Det innefattar även att fortsätta arbetet med föräldranätverk vid våra grundskolor. Fritiden innefattar också viktiga arenor för att på olika sätt verka främjande.

4. Utvecklat föräldrastöd i Tjörns kommun

Visionen kring ett utvecklat föräldrastöd ska harmoniera med de målsättningar som finns i budgettexten för 2012 i Tjörns kommun. Handlingsplanen ”Förälder på Tjörn” utgår från följande områden:

- Utveckla långsiktighet kring föräldrastödsprogram
- Utveckla generella insatser
- Utveckla riktade insatser
- Utveckla mötesplatser
- Utveckla vägledning och information

I bilaga 1 presenteras exempel på insatser och förvaltning med huvuduppdrag utifrån de olika utvecklingsområdena.

5. Organisering

5.1 Övergripande organisering

För ett långsiktigt och hållbart arbete krävs att föräldrastödet ses som en del i förverkligande av FNs barnkonvention.

Förslag är att: Handlingsplan kring föräldrastöd knyts till den kommande Barn och ungdomsplanen.

5.2 Strategisk samverkansgrupp

Projektet har förankrats via Strategisk samverkansgrupp 0-24 år i Tjörns kommun. I Strategisk samverkansgrupp ingår avdelningschef IFO, verksamhetsområdeschef inom barn- och utbildningsförvaltningen, räddningschef, chef kultur och fritidscentra, chef Resurscentrum, polis, folkhälsosamordnare, processledare barn- och ungdomskultur samt processledare Strategisk samverkansgrupp. Gruppen har i uppdrag att strategiskt samordna barn och ungdomsfrågor. Identifiera och kartlägga behov, samt initiera övergripande åtgärder kring barn och ungdomar, 0-24 år, i Tjörns kommun.

5.3 Samverkansgrupp föräldrastöd

Under projekttiden fick verksamhetsområdeschef inom barn- och utbildningsförvaltningen i uppdrag att initiera en samverkansgrupp kring föräldrastöd. Övriga representanter har varit barnmorska vid MVC/Fröja, samordnare vid BVC, samt representant barn- och utbildnings, kultur - och fritids - och socialförvaltningen. Folkhälsosamordnare har varit sammankallande. Samverkansgruppen uppdrag har varit att:

- genomföra kartläggningar av föräldrars behov samt inventering av de insatser som bedrivs.
- utifrån kartläggningen utveckla förslag på stödjande insatser som främjar samverkan mellan olika aktörer.

Förslag är att: Samverkansgrupp kring föräldrastöd träffas 1-2 gång per termin för information, förankring och erfarenhetsutbyte. Folkhälsosamordnaren är sammankallande.

5.4 Kommunövergripande samverkan

Projektet har varit ett led i att öppna upp för en kommunövergripande samverkan kring föräldrastöd, där representanter från varje kommun träffats regelbundet.

Förslag är att: Fortsätta med den inledda samverkan kring utbildning, marknadsföring och erfarenhetsbyte med närliggande kommuner.

6. Uppföljning och utvärdering

Under varje utvecklingsområde preciseras förslag på förvaltningar med huvuduppdrag. Med begreppet huvuduppdrag avses att förvaltningen ska:

- Via förvaltningens årsredovisning dokumentera de insatser som genomförts inom utvecklingsområdet.

Förslag är att: Verksamhetsplanen för rådet för folkhälsa och hållbar utveckling innefattar årliga kommunövergripande målsättningar kring föräldrastöd. I rådets årsredovisning följs dessa målsättningar upp, men även nyckeltal kring:

- barn och ungdomars hälsa på Tjörn
- antal besökare på kommunens föräldrastöds hemsida
- antal besökare på utåtriktade insatser såsom föreläsningar och kurser

Beträffande utvärdering av föräldrastöd i Tjörns kommun är ambitionen fortsatt samverka med universitet och högskolor. Att ta del av aktuell evidens och beprövad erfarenhet är en avgörande faktor för att kvalitetssäkra föräldrastödet i Tjörns kommun.

7. Källförteckning

Statens folkhälsoinstitut, 2011, *Folkhälsopolitisk rapport 2010 Framtidens ansvar folkhälsa - allas ansvar*, [www.fhi](http://www.fhi.se)

SOU, 2008:131, *Föräldrastöd - en vinst för alla Nationell strategi för samhällets stöd och hjälp tillföräldrar i deras föräldraskap*, www.regeringen.se

Bilaga 1 Exempel på insatser utvecklingsområden

Föräldrastödsprogram

Exempel på insats: Generella program

Aktivt föräldraskap

Målgrupp: samtliga föräldrar i för- och grundskolan

Huvuduppdrag: barn och utbildningsförvaltningen samt socialförvaltningen

Effekt

Målgrupp: samtliga föräldrar vid högstadieskolorna

Huvuduppdrag: barn och utbildningsförvaltningen, socialförvaltningen samt kultur och fritidsförvaltningen

Exempel på insats: Riktade program

Marte Meo

Målgrupp: föräldrar med barn i åldern 0-13 år

Huvuduppdrag: socialförvaltningen, Familjecentrum

Connect

Målgrupp: föräldrar med barn i åldern 11-17 år

Huvuduppdrag: socialförvaltningen, Familjecentrum

Vuxendialog/Föräldrastegen

Inom socialförvaltningen erbjuds riktat stöd till föräldrar med barn i åldern 13 – 17 år som är i riskzonen för problem med skolk, kriminalitet, tobak, alkohol och/eller droger. Utifrån den modell som lämpar sig bäst bland berörda föräldragrupper erbjuds en samtalsmodell som heter Vuxendialog eller manualbaserade programmet Föräldrastegen.

Målgrupp: föräldrar med barn i åldern 13-17 år

Huvuduppdrag: socialförvaltningen, Ung Hälsa samt Familjecentrum

Generella insatser

Exempel på insats: Aktiva föräldramöten

Via projektet har några av förskolorna på Tjörn inlett ett arbete med att utveckla sina befintliga föräldramöten, via exempelvis samverkan med BVC. Vid grundskolans äldre skolor har ett upplägg kring återkommande struktur för föräldramötena förankrats.

Huvuduppdrag: barn- och utbildningsförvaltningen

Exempel på insats: Föräldranätverk

Syfte med föräldranätverk är att skapa en plattform för ömsesidig information och kommunikation mellan föräldrar och skola. Upplägget innebär kortfattat att föräldranätverket träffas två gånger varje termin och består av två representanter från varje klass och skolledningen. Under projekttiden har barn- och utbildningsnämnden beslutat att samtliga förskolor och grundskolor ska arbeta med föräldranätverk.

Huvuduppdrag: barn- och utbildningsförvaltningen

Exempel på insats: Fältverksamhet

Kommunens fältsekreterare arbetar förebyggande och rådgivande med ungdomar och deras föräldrar. Fältsekreterarna finns på platser där ungdomar vistas, både dag- och kvällstid. Arbetet innebär att jobba med grupper i skolan, enskilda samtal samt att erbjuda det stöd som efterfrågas av ungdomar och föräldrar. Fältsekreterarna finns även på facebook under "fältarna tjörn"

Huvuduppdrag: socialförvaltningen

Utveckla riktade insatser

Exempel på insats: Stödsamtal vid familjecentrum

Familjecentrum arbetar direkt gentemot barn, ungdomar och föräldrar. Genom Familjecentrum kan familjer, barn och ungdomar även få familjebehandling i känslokontrollträning, individuella samtal eller erbjudas drogtester.

Familjecentrum erbjuder föräldrar möjlighet till fem råd- och stödsamtal.

Föräldrar kan även ringa familjecentrum för stöd och rådgivning

Huvuduppdrag: socialförvaltningen

Exempel på insats: Rådgivning Resurscentrum

Resurscentrum är en stödenhet inom barn- och utbildnings förvaltningen. På Resurscentrum finns psykolog, specialpedagog, kurator, tal- och språkpedagog, logoped, svenska som andraspråk, skolsköterska och skolläkare. Via dessa olika professioner finns möjlighet till vägledning för föräldrar.

Huvuduppdrag: barn- och utbildningsförvaltningen

Exempel på insats: Stöd till föräldrar med barn som har funktionsnedsättning

Under hösten 2011 har telefonintervjuer genomförts med föräldrar, som har barn med funktionsnedsättning. Den berörda målgruppen har möjlighet att söka LSS-insatser. Syftet med kartläggningen är att få kunskap om hur samhällets

stöd kan förebygga stress och främja att dessa familjer kan leva så likt andra barnfamiljer som möjligt.

Huvuduppdrag: barn- och utbildningsförvaltningen samt socialförvaltningen

Utveckla mötesplatser

Exempel på insats: Sång och bokstunder

Bibliotekets sång och bokstunder, Imse Vimse, erbjuds för barn 6–12 månader samt 1–3 år i sällskap med någon vuxen. Med stöd av projektet har verksamheten utvecklats utifrån målsättningen att etablera Imse Vimse, som en neutral mötesplats för föräldrar.

Huvuduppdrag: kultur- och fritidsförvaltningen

Exempel på insats: Föreningslivet

Tjörns föreningsliv är en viktig mötesplats för föräldrar. Via projektet har gemensamma försök genomförts att marknadsföra föreningslivet och attrahera nya grupper av föräldrar och barn. Försök har även inletts att föreningslivet i samverkan med kommunen erbjuder olika föräldraföreläsningar.

Huvuduppdrag: kultur- och fritidsförvaltningen

Exempel på insats: För föräldrar med barn i åldern 0-6 år

Under projektiden har ett tjänsteutlåtande formulerats kring utvecklat föräldrastöd för föräldrar med barn i åldern 0-6 år. Basen i verksamheten föreslås vara en öppen verksamhet, där det erbjuds möjlighet till lek och fika samt sång och bokprat. Utöver detta föreslås att verksamheten ska erbjuda möjlighet till rådgivning, information, föräldrakurser och olika kulturaktiviteter.

Huvuduppdrag: barn- och utbildningsförvaltningen, socialförvaltningen samt kultur- och fritidsförvaltningen

Utveckla vägledning och information

Exempel på insats: Föräldraföreläsningar

Som ett led i projektet har samverkansgruppen kring föräldrastöd bjudit in till gemensamma föräldraföreläsningar. Den breda inbjudan och olika kommunikationskanaler har varit en bidragande orsak att så många föräldrar deltagit.

Huvuduppdrag: folkhälsosamordnaren

Exempel på insats: Folder och hemsidan

I dialog med olika aktörer sammanställdes under våren 2011 en folder, där föräldrar får information om stöd, kurser, mötesplatser och andra viktiga kontakter. Foldern spreds till samtliga elever inom förskolan och grundskolan, samt placerades ut på strategiska platser. Dessutom har hemsidan www.tjorn.se/foralder utvecklats.

Huvuduppdrag: folkhälsosamordnaren

Bilaga 2. Ordlista

Aktivt föräldraskap

Aktivt föräldraskap tar upp olika ledarstilar och förhållningssätt, problemlösning kommunikationsfärdigheter samt metoder som uppmuntrar barns självständighetsutveckling. Den amerikanska förlagan Active Parenting är utvecklad av Michael Popkin. Föräldragrupperna träffas 6 gånger om 3 timmar vardera. Kursen innehåller bland följande:

- Hur man lär sig förstå barns behov och beteende?
- Hur olika metoder påverkar barnets beteende?
- Hur valmöjligheter minskar maktkamp?
- Hur man stärker barns mod, självkänsla och ansvarstagande?

BVC– generella program

BVC erbjuder från och med att barnet har fötts tills det når förskoleåldern regelbundna kontakter med familjen. Föräldragrupper är en annan betydelsefull del av verksamheten och ger tillfälle att träffa andra föräldrar och barn i samma ålder. På träffarna pratar man bland annat om relationer, sex, kultur och språk, barnolycksfall och familjens kost. På BVC kan man få gå en kurs i Livräddande första hjälpen för barn och spädbarnsmassage.

Connect

Connect anknytningsbaserade föräldrautbildning, där händelser från verkliga livet används för att diskutera och reflektera över hur spädbarn, små barn och ungdomar uttrycker sina behov av kontakt på olika sätt. Connect är en 10 veckors kurs. Föräldrarna träffas i små grupper med två utbildade kursledare, en timme i veckan. Vid varje möte får föräldrarna information om barns och ungdomars utveckling.

Föräldrastegen

Programmet vänder sig till föräldrar med barn i åldern 13 – 17 år som är i riskzonen för problem med skolk, kriminalitet, tobak, alkohol och/eller droger. Syftet med programmet är att stärka föräldrars kompetens och träna sin förmåga att hantera situationer då konflikter och bråk uppstår mellan barn och föräldrar. Programmet ger praktiska verktyg som kan användas för att få relationen mellan förälder och tonåring att fungera bättre

Marte Meo

Metoden Marte Meo bygger på studier av hur föräldrar och barn naturligt samspelar med varandra och hur detta bidrar till barnets sociala och intellektuella utveckling. Syftet är att stödja och hjälpa föräldrar att se behov och resurser hos barnet, samt egen möjligheten att påverka samspelet mellan sig själv och barnet i positiv riktning.

MVC – generella program

Målsättningen för MVC:s föräldrastöd är att främja barns hälsa och utveckling och att stärka blivande föräldrars förmåga att möta det väntade barnet, samt förlossningsförberedelse både fysiskt och psykiskt. MVC:s föräldrastödsarbete sker genom:

- fortlöpande enskilda möten med de blivande föräldrarna
- föräldragrupper (generella och riktade)

Effekt

Effekt är en föräldramötesmetod som vänder sig till föräldrar med barn i grundskolans senare skolår. Programmet syftar till att påverka föräldrars förhållningssätt till ungdomars drickande och sprida information om hur man som föräldrar kan agera för att hindra tidig alkoholdebut och berusningsdrickande bland ungdomar. ÖPP är utvecklat av forskare vid Örebro universitet.

